

Голові разової спеціалізованої вченої
ради ДФ 20 051.135

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

доктору політичних наук, професору
Климончуку Василю Йосифовичу

(76018, м. Івано-Франківськ, вул.
Шевченка,57)

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата політичних наук, доцента кафедри політології та міжнародних відносин Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка» Івасечко Ольги Ярославівни на дисертацію Сех Дарини Андріївни **«Геополітична концепція «Міжмор'я»: субрегіональний вимір та стратегічні перспективи»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальності 052 Політологія

Актуальність теми дослідження

Тема дисертаційного дослідження Сех Дарини Андріївни має беззаперечну актуальність у контексті сучасної трансформації міжнародного безпекового середовища та зростання ролі субрегіональних ініціатив у Центрально-Східній Європі. У ситуації загострення глобального геополітичного протистояння, зокрема з боку Російської Федерації, що виявилось в повномасштабній збройній агресії проти України, актуалізується потреба в пошуку нових стратегічних форматів міждержавної співпраці, одним із яких виступає концепція «Міжмор'я».

Концептуальна багатшаровість цієї ідеї - від історичних ініціатив ХХ століття до сучасних форматів на зразок Ініціативи трьох морів і Балто-Чорноморського Союзу - зумовлює її особливу привабливість як об'єкта наукового аналізу. Актуальність теми зростає й у зв'язку з прагненням України

до активнішої ролі у формуванні нової архітектури безпеки в регіоні, що виходить за межі традиційних рамок євроатлантичної інтеграції.

У своїй роботі здобувачка комплексно аналізує взаємозв'язок між історичними прецедентами, сучасними політичними ініціативами та стратегічною реакцією провідних міжнародних акторів. Такий підхід дозволяє не лише глибше осмислити концепцію «Міжмор'я» в сучасному геополітичному контексті, а й зробити низку практично орієнтованих висновків щодо можливої участі України в цих процесах.

Таким чином, тема дисертації повною мірою відповідає пріоритетним напрямам розвитку політичної науки, зокрема в частині дослідження регіональної інтеграції, стратегічного планування та безпеки. Її практична значущість очевидна в контексті розробки зовнішньополітичної стратегії України й адаптації до нових безпекових реалій Європи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження Сех Дарини Андріївни виконано в межах наукової діяльності кафедри політичних наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та відповідає тематичним напрямам, які реалізуються в межах науково-дослідної роботи підрозділу. Обрана тема «Геополітична концепція «Міжмор'я»: субрегіональний вимір та стратегічні перспективи» затверджена рішенням Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 03 від 27 лютого 2025 року), що підтверджує її наукову обґрунтованість і відповідність профілю підготовки здобувачки.

Тематика дисертації логічно інтегрується у пріоритетні напрями розвитку політичної науки в Україні, зокрема в сфері дослідження трансформації регіональних безпекових структур, формування інтеграційних форматів у Центрально-Східній Європі, а також розробки концепцій

зовнішньополітичного позиціонування України в сучасному міжнародному середовищі.

Матеріали дослідження мають прикладне значення для політичної науки та практики. Їх можна використовувати в розробці науково-експертних документів, присвячених питанню європейської безпеки, формуванню регіональних альянсів, а також у підготовці аналітичних матеріалів щодо стратегії інтеграції України в систему субрегіонального співробітництва.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Дисертація Сех Дарини Андріївни вирізняється належним рівнем теоретичної обґрунтованості та наукової достовірності, що підтверджується структурованістю дослідження, чіткою постановкою наукової проблеми, а також застосуванням сучасного методологічного інструментарію, притаманного політологічним дослідженням субрегіональних інтеграційних процесів.

У межах дослідження здобувачкою ефективно використано поєднання таких методів, як *системний аналіз, компаративістика, геополітичне моделювання та контент-аналіз*, що забезпечило глибину аналітичного осмислення геополітичної концепції «Міжмор'я» та її реалізаційних форматів (*Інтермаріум, Ініціатива трьох морів, Балто-Чорноморський союз*). Такий підхід дозволив всебічно розкрити еволюцію цієї концепції, відтворити її логіку в сучасному контексті безпекових і політичних трансформацій та виявити практичні можливості для України.

Достовірність основних висновків та наукових положень підтверджується також результатами апробації дослідження. Здобувачка представила основні ідеї своєї роботи на авторитетних наукових заходах, зокрема на IX Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю (Івано-Франківськ, 2021 р.), Всеукраїнському конкурсі наукових робіт імені С.

Ленкавського (2023 р.) та Першому міжнародному форумі політологів (Львів, 2024 р.). Ці презентації засвідчили наукову зацікавленість до теми з боку фахової спільноти.

Одержані результати знайшли відображення у п'яти наукових публікаціях здобувачки, зокрема в трьох статтях у фахових наукових журналах України з політології, одній статті в індексованому міжнародному журналі та в збірнику наукових праць. Це свідчить про належну публікаційну активність та відповідність дисертаційної роботи вимогам, установленим для здобуття ступеня доктора філософії.

Загальні висновки дисертації є логічним завершенням наукового пошуку, відображають досягнення мети дослідження та відповідають сформульованим завданням. Дисертація Сех Д. А. є теоретично ґрунтовною, методологічно виваженою та аналітично переконливою науковою роботою, що демонструє високий рівень наукової підготовки здобувачки.

Наукова новизна та достовірність одержаних результатів, що вносяться на захист

Дисертаційне дослідження Сех Дарини Андріївни вирізняється чітко вираженою науковою новизною, яка виявляється як на концептуальному, так і на прикладному рівнях. Авторка пропонує комплексне бачення геополітичної концепції «Міжмор'я» як багатовимірного субрегіонального явища, що втілюється через три ключові формати – Інтермаріум, Ініціативу трьох морів та Балто-Чорноморський союз. Проведений порівняльний аналіз їхніх характеристик, структурних відмінностей і ступеня інституціоналізації дозволив глибше зрозуміти механізми їхньої реалізації у сучасному регіональному середовищі.

Суттєвим елементом новизни є також осмислення ролі України в контексті означених інтеграційних ініціатив. У роботі обґрунтовано, що участь України в цих форматах є не лише бажаною, а стратегічно необхідною, однак її

глибина та ефективність залежать від балансу політичних, безпекових і економічних чинників.

Важливою методологічною розробкою є аналітична модель оцінки ефективності регіональних форматів співпраці, що базується на оцінці трьох параметрів: наявності політичної волі, рівня економічного потенціалу та характеру безпекових викликів. Така модель дозволяє не лише оцінювати чинні ініціативи, але й передбачати перспективи їх подальшого розвитку.

Дисертантка також запропонувала авторське бачення зовнішньополітичної взаємодії ключових глобальних і регіональних акторів щодо проєкту «Міжмор'я», зокрема США, ЄС, Росії та Китаю. На основі проведеного аналізу виокремлено головні обмеження та суперечності, які впливають на реалістичність втілення концепції в практичну площину.

Окремо заслуговує на увагу акцент на українсько-литовському співробітництві як чиннику активізації Балто-Чорноморської інтеграції. Дослідження показує, що поглиблення стратегічного партнерства з Литвою може сприяти просуванню українських інтересів у межах ЄС і НАТО, а також зміцненню регіональної безпеки.

Наукові результати базуються на значному обсязі джерельного матеріалу, який включає політичні документи, міжнародні стратегії, статистику, контент-аналіз публічних заяв і порівняльний аналіз політичних ініціатив.

Таким чином, авторка дисертації обґрунтовано висвітлила перспективи концепції «Міжмор'я» як інструмента регіонального згуртування та національного інтересу України, що надає дослідженню наукової ваги та високої прикладної цінності.

Практичне значення результатів дослідження

Дисертаційне дослідження Сех Дарини Андріївни має виразну прикладну спрямованість, що дозволяє ефективно використовувати його

результати в аналітичній, освітній, експертній та зовнішньополітичній діяльності. Обґрунтовані у роботі висновки відкривають можливості для поглиблення практичного розуміння сучасних регіональних ініціатив, що формуються в межах Центрально-Східної Європи, та окреслюють напрямки подальшої участі України в інтеграційних форматах нового типу.

Практичне значення результатів проявляється, зокрема, у можливості їх застосування:

- **в аналітичному та стратегічному плануванні** — як основа для формування підходів до зовнішньополітичного курсу України в контексті Ініціативи трьох морів, Балто-Чорноморського партнерства та інших інтеграційних проєктів;
- **у розробці державної політики** — як науково обґрунтований матеріал для профільних комітетів, міністерств та аналітичних груп, що займаються питаннями регіональної безпеки, транскордонного співробітництва та участі України в міжнародних платформах;
- **в освітньому процесі** — у рамках курсів із міжнародних відносин, геополітики, регінознавства, євроінтеграції та безпекознавства для студентів спеціальностей «Політологія», «Міжнародні відносини», «Публічне управління» тощо;
- **в експертно-консультативній роботі неурядових організацій, think tank-структур і дипломатичних місій**, які опрацьовують питання регіональної безпеки, формування стратегічних альянсів і зовнішньої політики держави.

Крім того, дисертація може стати корисним ресурсом для громадських ініціатив, що фокусуються на просуванні європейських та євроатлантичних інтеграційних орієнтирів, посиленні міжнародного співробітництва України на регіональному рівні, а також розвитку партнерств у межах Балтійсько-Чорноморського простору.

Таким чином, отримані результати становлять не лише вагомий науковий внесок, а й мають значну прикладну вартість, особливо в контексті

формування нової моделі регіональної безпеки з урахуванням українських інтересів.

Загальна оцінка змісту роботи

Аналіз змісту дисертаційної роботи Сех Дарини Андріївни засвідчує високий рівень наукової зрілості здобувачки, її глибоке розуміння суті досліджуваного явища та здатність до самостійного аналітичного мислення. Дисертація вирізняється логічністю структури, послідовністю викладу та комплексністю підходу до вивчення геополітичної концепції «Міжмор'я» в її історичних, теоретичних та прикладних проявах.

У вступі чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методологічну базу дослідження. Зміст роботи цілком підпорядкований реалізації поставлених цілей та відповідає структурі, яка включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (145 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 180 сторінок, з яких 165 відведено основному тексту.

Перший розділ є фундаментальним з точки зору теоретико-методологічного підґрунтя. У ньому здійснено аналіз генези концепції «Міжмор'я», простежено її ідеологічні витоки, регіональні особливості, а також охарактеризовано методологічний інструментарій, застосований у дослідженні. Важливо, що дисертантка виокремлює еволюцію ідей Інтермаріуму як важливий етап формування сучасних інтеграційних форматів.

У другому розділі увагу зосереджено на Ініціативі трьох морів як прикладі актуального формату регіонального співробітництва. Обґрунтовано її зростаюче значення в системі європейської безпеки та інфраструктурного розвитку, окреслено інтереси України в межах цієї ініціативи з урахуванням безпекових, економічних та геостратегічних чинників.

Третій розділ присвячено аналізу Балто-Чорноморського Союзу як потенційного інтеграційного утворення, що здатне посилити субрегіональну безпеку. Дисертантка розкриває можливості України в цьому контексті, особливо через призму стратегічної взаємодії з Литвою, розглядаючи цю

співпрацю як інструмент розширення геополітичного простору свободи та безпеки в регіоні.

Висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, логічно впливають із поставлених завдань і узагальнюють основні положення, що становлять наукову новизну. У них також подано конкретні рекомендації щодо подальшого наукового аналізу тематики субрегіональної інтеграції.

Загалом, дисертація є завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Вона робить вагомий внесок у розвиток політичної науки, зокрема у напрямі дослідження регіональної співпраці, безпеки та зовнішньої політики України в контексті нових геополітичних реалій.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної роботи Сех Дарини Андріївни засвідчує дотримання здобувачкою усіх вимог академічної доброчесності, встановлених чинним законодавством України та загальноприйнятими науковими стандартами. У тексті відсутні ознаки неправомірного запозичення чи порушення авторських прав. Усі використані джерела належним чином оформлені та наведені у списку літератури, що дозволяє відслідкувати походження інформації та забезпечує прозорість дослідницької роботи.

Положення, які виносяться на захист, є результатом самостійного наукового пошуку, а зроблені висновки ґрунтуються на індивідуальному аналізі широкого кола джерел, порівняльному опрацюванні матеріалів та критичному осмисленні наукових підходів.

Дисертація пройшла відповідну перевірку на предмет дотримання академічної доброчесності, зокрема у частині плагіату, і не містить порушень. Це свідчить про високий рівень наукової етики здобувачки та відповідальне ставлення до вимог наукової роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертації Сех Дарини Андріївни, слід зазначити, що робота є добре структурованим, логічно викладеним та теоретично обґрунтованим дослідженням. Водночас окремі аспекти могли б бути уточнені або розвинені у подальших наукових розвідках:

1. У дисертації значну увагу зосереджено на аналізі сучасного стану регіональних ініціатив у межах концепції «Міжмор'я». Водночас, було б корисно розширити порівняння з іншими регіональними форматами (наприклад, Вишеградською групою) як для контекстуалізації, так і для виявлення спільних і відмінних рис.

2. Хоча в роботі обґрунтовано стратегічне значення України у Балто-Чорноморському просторі, взаємодія з країнами Балтії, крім Литви, висвітлена дещо побіжно. Деталізація політичного діалогу з Естонією та Латвією могла б посилити аргументацію щодо потенціалу регіональної співпраці.

3. У структурі дисертації домінує політико-інституційний підхід, тоді як соціокультурний або ідентифікаційний вимір регіональної інтеграції залишається поза межами аналізу. Це відкриває перспективу для подальших досліджень впливу регіональної ідентичності на інтеграційні процеси.

Зазначені міркування мають дискусійний характер і жодним чином не применшують наукової вартості дисертації. Навпаки, вони можуть стати підґрунтям для розширення тематики у майбутніх наукових проєктах, пов'язаних з аналізом зовнішньої політики України та субрегіональної безпеки у Центрально-Східній Європі.

Такі зауваження є конструктивними та не знижують загальної наукової цінності дисертації, а навпаки — відкривають перспективу для подальших досліджень у межах тематики зовнішньої політики та субрегіональної інтеграції України.

Загальний висновок

Дисертація Сех Дарини Андріївни на тему «Геополітична концепція «Міжмор'я»: субрегіональний вимір та стратегічні перспективи» є цілісним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке охоплює одну з ключових проблем сучасної політичної науки — пошук нових моделей регіональної співпраці в умовах динамічного трансформувannya європейської системи безпеки.

У роботі поєднано теоретичне осмислення геополітичного простору Центрально-Східної Європи з аналізом практичних ініціатив, таких як Інтермаріум, Ініціатива трьох морів та Балто-Чорноморський союз. Застосування системного, компаративного та міждисциплінарного підходів дозволило авторці не лише дослідити витoki та еволюцію концепції «Міжмор'я», а й сформулювати власне бачення перспектив її реалізації за участі України.

Дисертантка аргументовано доводить, що в умовах зростання безпекових загроз та загострення геополітичного протистояння, Україна має не лише стратегічне право, а й потенціал для активної участі у регіональних форматах, орієнтованих на Балто-Чорноморський простір. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в роботі, мають як теоретичну новизну, так і прикладну значущість, зокрема в контексті зовнішньополітичного планування, формування регіональної стратегії безпеки та розвитку транскордонного співробітництва.

Результати дослідження апробовані через участь у фахових конференціях та оприлюднені у наукових публікаціях, серед яких є статті у фахових виданнях України та міжнародному рецензованому журналі. Усі ці фактори засвідчують відповідність дисертації вимогам до науково-кваліфікаційних робіт.

Робота виконана відповідно до положень Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) «Про затвердження Порядку

присудження ступеня доктора філософії...» та Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами). Текст дисертації пройшов перевірку на дотримання академічної доброчесності та не містить ознак плагіату.

Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну, обґрунтованість висновків, належний рівень апробації та публікаційної активності здобувачки, вважаю, що Сех Дарина Андріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Офіційний опонент:

**кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та
міжнародних відносин Інституту гуманітарних
та соціальних наук Національного
університету «Львівська політехніка»**

Ольга Івасечко

Підпис кандидата політичних наук, доцента Івасечко О.Я. засвідчую

**Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
к. т. н., доцент**

Брилинський Р.Б.